

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De Epistola, Graduali, & alijs, vsque ad Offertorium. 6.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

ad, *Per omnia, ex Alcuino c. de celebratio-
ne Miss. additum est Amen ab Anacleto,
ex Hugone Victorino lib. 2. cap. 11. de cu-*

*ius significatione diximus supra, titulo 9.
num. 17. pag. 25.*

5 In Missa solemnium cum dicitur, *Dominus vobiscum, & Oratio, Diaconus & Subdiaconus stant retro post Celebrantem. g Flectamus genua, dicitur à Diacono, à Subdiacono vero. Leuate, illo primum genuflectente, hoc primum surgente, h Celebrans vero non genuflectit.*

g Flectamus genua. Ad Diaconum spectat, teste *Cesar. Arel. homil. 30. de gen. flect.*

h Celebrans non genuflectit. Vide supra titulo 17 num. 3. part. 1. pag. 44. Ministri caput inclinant in Oratione, eodem

modo, quo Celebrans; & deceret, ut manus iunctas eidem tenerent. neque Diaconus in fine Orationis teneretur dicere submissa voce; *Amen*, quod quidam putauere. Satis enim est, quod à Choro respondeatur Sacerdoti.

De Epistola, Graduali, & alijs, vsque ad Offertorium.

VI.

1 Dictis Orationibus, Celebrans positus super librum, vel super Altare manibus, ita ut palma librum tangant, vel, ut placuerit, librum tenens, i legit Epistolam, intelligibili voce, & respondetur à ministro, Deo gratias, & similiter stans eodem modo prosequitur Graduale, Alleluia, & Tractum, ac Sequentiam, si dicenda sint. Quibus dictis, Celebrans si priuatim celebret, ipsemet, seu minister portat librum Missalis ad alteram partem Altaris in cornu Euangely, & dum transit ante medium Altaris, caput Cruci inclinatur, & Missale sic locat, ut posterior pars libri respiciat ipsum cornu Altaris, & non ad parietem, siue ad partem eius contra se directam.

i Legit Epistolam. De qua docuimus multa, titul. 10. pag. 26. ubi etiam de Graduali, Tractu, & Sequentia. Hæc cum sequentibus vsque ad numerum quartum exclusiue Ioan. Burchardus habet.

l Ad alteram partem Altaris. Sinistram Altaris appellant antiqui hoc cornu, *Microl. cap. 9. ad Aquilonem, legit Alcuin.*

c. de celebrat. Miss. quia contra Luciferum dirigitur Euangelium, & contra sequaces Diaboli, *Eduen. cap. 12. & contra peccatores, Innoc. III. lib. 2. cap. 25. & ad Gentiles vocandos, Iuo serm. de conu. veter. & noui sacrif.* Item ad alteram partem itur, ut expeditior sit Sacerdos in dextera ad conficienda mysteria, *Microl. c. 9.*

2 Locato Missali in Altari, Celebrans redit ad medium Altaris, ibique stans iunctis manibus ante pectus, eleuatisque ad Deum oculis, & statim demissis, tum profunde inclinatus, dicit secreto, *Munda cor meum: & Iube Domine benedicere, Dominus sit in corde meo, ut in Ordinario.* Quibus dictis, vadit ad librum Missalis, ubi stans versus illum iunctis manibus ante pectus dicit intelligibili voce, *Dominus vobiscum. R. Et cum spiritu tuo.* Deinde pollice dexterae manus signo Crucis n signat primo librum super principio Euangely, quod est lecturus, o postea seipsum in fronte. ore, & pectore, dicens, *Sequentia, vel, Initium sancti Euangely, & cet. R. p Gloria tibi Domine.* Tum iunctis iterum manibus ante pectus, stans ut supra, prosequitur Euangelium vsque ad finem. Quo finito, minister stans in cornu Epistolæ post infimum gradum Altaris, respondet, *Laus tibi Christe, & Sacerdos eleuans parumper librum, q osculatur principium*

G 2 Euan-

Euangelij, dicens: Per Euangelica dicta, & cet. praterquam in Missis Defunctorum, & nisi celebret coram Summo Pontifice, Cardinali, & Legato Sedis Apostolica, vel Patriarcha, Archiepiscopo, & Episcopo in eorum residentijs, quo casu defertur r cuilibet predictorum osculandus liber, & Celebrans tunc non osculatur illum, nec dicit, Per Euangelica dicta. Cum autem nominatur IESVS, caput versus librum inclinatur, & eodem modo versus librum genuflectit, cum in Euangelio est genuflectendum.

m Munda cor meum. Maiore benedictione indiget, qui tradit femina Euangelij, quam qui accipit, Amalar. lib. 3. c. 18. & quomodo predicabunt, nisi mittantur? Rom. 10. Orat igitur Sacerdos se mitti à Deo, Innoc. loco citato cap. 38. & similis Oratio habetur in Liturgia Iacobi.

*n Signat, &c. scribit Innocentius III. c. 43. de signando libro; & explicat; quasi dicatur: Hic est liber Crucifixi. * dum signatur liber, sinistra manus apponi potest eidem libro, & est usus communissimus. neque signatio hæc dici debet benedictio, ita ut ex hoc titulo poni debeat sinistra super altare; quia neque manu fit, sed pollice tantum; eoq; modo, quo Episcopus in confirmationis Sacramento signat pollice frõtem signo Crucis, & manu statim benedicit, quæ duo sunt valde diuersa.*

d Postea seipsũ. iubet Ordo Rom. signa in fronte & pectore tantum, ut se ostendat discipulum Christi, cuius Euangelium non erubescit, & malas cogitationes de corde pellat, Alcuin. loco cit. de Signo in ore, quo cõfessio verbi Dei ad salutẽ fiat, meminit Honor. in Gẽma libr. 1. c. 23. Pollice vero tantum fiunt hæc signa; non cum indice & pollice coniunctis in formam Crucis.

p Gloria tibi Domine. Vide supra, sicuti etiam de principio Euangelij, & de ipso Euangelio, quæ diximus, titulo 10. part. 1. num. 6. pag. 29.

q Osculatur principium Euangelij. tradit Dion. libro de Eccl. Hier. cap. 3. & Ordo Rom. quasi dicamus, per Christum recõciliationem accepimus, Innoc. III. d. c. 43 vel ex charitate euangelizamus, Durand. libr. 4. cap. 24. Pacem denique à Christo optamus, deletis peccatis nostris; vnde dicimus, per Euangelica, &c.

r Cuilibet predictorum. Ob reuerentiã Prælatorum datur eisdem liber osculandus. Si vero plures Prælati æquales interessent Missæ, nulli dabitur osculandus; nec etiam celebranti, si plures inæquales, tunc digniori tantum Cerem. Episc. lib. 1. c. 30. quia Christus vnus est, quem repræsentat ille, qui osculatur librũ, ut dicemus in mystica expositione Missæ. aut vnus igitur & dignior osculatur, aut nullus; nõ duo, ne diuidatur Christus.

Tolerari potest illa consuetudo, qua defertur liber Prælato, continuante celebrante Symbolum; quia antiquitus, dum Symbolum cantabatur, dabatur Euangelium osculandum toti populo Gemma. lib. 1. c. 119. non autem placet altera, qua Prælatus osculatur librum, dicto Offertorio, quando non dicitur, Credo. abusus est ad breuitatem Missæ introductus. & Minister quidem deferret librum sine vlla reuerentia ad prælatum; sed postquam ille fuerit osculatus, libro statim clauso, reuerentiam illi debitam faciet. * ille vero tantum, qui librum osculatur, dicere debet, Per Euangelica, &c. sunt enim verba osculatis propria, quæ ideo omisso osculo omittuntur, ut in Missa Defunctorum hoc loco præscribitur.

Ex Decretis Cõgreg. Cardd. super negotia Episcoporum 22. & 28. Augu. 1589. non defertur liber osculandus Vicario Apostolico. * neque Commendatario, seu eisdem Procuratori, ex Decr. S. Rituum Congr. die 17. Septemb. 1611. neque alijs in hac Rubrica non nominatis sine facultate Sedis Apostolicæ. Principibus autem magnis ex tolerantia, non autem inferioribus laicis; & illis alius liber deferendus est, non idem ipse celebrantis, qui proprium eo casu semper osculari debet librum.

3 Dicto Euangelio, stans in medio Altaris versus Crucem, eleuans, & extendens manus, incipit (si dicendum sit) Credo, cum dicit; in unum Deum, iungit manus, & caput Cruci inclinatur. quo erecto stans ibidem iunctis ante pectus manibus, ut prius, prosequitur vsque ad finem. Cum dicit, Iesum Christum, caput Cruci inclinatur. Cum dicit, Et incarnatus est, vsque ad, Et homo factus est, inclinat, genuflectit. Cum dicit, simul adoratur, caput Cruci inclinatur. Cum dicit, Et vitam venturi seculi, Amen, & producit sibi manu dextera signum Crucis a fronte ad pectus.

1 Credo. De Symbolo, & eius partibus egimus supra titul. 11. pagina 29. Ad ea verba: Et in Spiritum sanctum; non inclinatur caput, sicuti neque ad ea; Patrem omnipotentem, tantummodo in verbo, Deum, quod nomen commune est tribus personis; & in verbo, Iesum Christum; de quo diximus supra titulo 5. num. 2. Itē, quando dicit, adoratur, (non ultra, ad sequens verbum, conglorificatur) caput inclinatur, ex vi verbi eiusdem.

2 Producit signum Crucis. ita Beletb. cap.

4 In Missa solemnī Subdiaconus circa finem vltimæ Orationis u accipit ambabus manibus librum Epistolarum, deferens illum supra pectus, & facta Altari genuflectione in medio, vadit ad partem Epistolæ contra Altare, & y cantat Epistolam quam etiam Celebrans interim submissa voce legit, assistente sibi Diacono a dextris, & item Graduale, Tractum, &c. vsque ad, Munda cor meum. Epistola cantata Subdiaconus, facta iterum genuflectione Altari in medio, redit ad Celebrantem, & genuflectens 2 osculatur eius manum, & a ab eo benedicitur, præterquam b in Missis Defunctorum.

u Accipit librum. Comitatus ab vno Acolythis, ait Innocentius III. libr. 2. cap. 29. procedit Subdiaconus; sed habetur in Cæremon. Episcop. libro 1. cap. 10. quod Cæremoniario comite procedat ad cantandum Epistolam, comitatur autem Subdiaconum a sinistris eiusdem, quod & alijs facit, genuflectens cum eo vnico genu; quod semper fit, nisi aliud in Rubricis præscribitur.

x Contra Altare. Meminit huius situs Severus Sulpitius libro 3. de vita Sancti Martini: ante Altare, inquit, astante, qui lætionem Sancti Pauli proferret in dextera vero parte Ecclesiæ cantandam esse Epistolam, docet Petrus Antistodorus. citatus a Duran. libr. 4. cap. 15. nunc cantatur iuxta cornu Altaris, vbi Celebrans legit Epistolam in plano presbyterij: & est dextera. Gauant. Rubr. Miss.

40. ob rationem supra allatam in fine Hymni Angelici: sed antiqua fidelium consuetudo fuit, vt cum Symbolum fidei recitarent, in verbis illis, Carnis resurrectionem, frontem Crucis signaculo munirent, testaturque id Ruffinus in expositione Symboli: inde forte translatum fuit signum crucis ad sequentia postrema verba, vt quasi sigillo crucis fidei totius professio firmaretur. * in verbo, Amen, iunge manus, vt diximus in fine Hymni Angelici.

tera pars Ecclesiæ intrantibus in eam, y Cantat Epistolam. Non habet Subdiaconus hoc munus ex consecratione, sed quando a Patribus datum est Diacono, vt cantaret Euangelium, datum est Subdiacono, vt Epistolam. Amalar. libr. 1. cap. 11. soli vero Subdiacono nunc conuenit, adeo vt potius Sacerdos ipse Epistolam legere debeat, quam patet, vt inferior Subdiacono id exequatur. Micr. c. 4. cap. 1. Subdiac. dist. 34. in Collect. Martini Braccar. Si vero inferior cantare velit, ne facras induat vestes, de quibus loqui videtur Canon; sed superpelliceum tantum vt hoc eodem titulo infra n. 8. dicitur.

z Osculatur eius manū. In y su erat apud quosdam, teste Duran. c. 17. forte loquitur de Romanis. nam Innoc. III. libr. 2. cap. 30. testatur idem de Romana Ecclesia.

a *Ab eo benedicitur.* Non in principio, ut Diaconus, *Rupertus libro 1. cap. 36.* sed in fine Subdiaconus, quia ante Euangelium lex Mosaica accepit finem in Christo, *Innocent. Tertius cap. 30.*
 b *In Missis Defunctorum.* His Missis non congruunt solemnitates, *Durand. ubi supra.*

s *Postea idem Subdiaconus accipit Missale Celebrantis, defert ad cornu Euangelij in altare, & ibi ministrat Celebranti: qui in medio Altaris submissa voce dicit, Munda cor meum, &c. & deinde lecto Euangelio, quod infine non osculatur, c delato etiam per Diaconum libro Euangeliorum ad Altare, & imponit incensum in thuribulum: Postea Diaconus genuflexus ante altare e dicit, Munda cor meum, & f accipiens librum Euangeliorum de Altari, g petit benedictionem à Celebrante similiter genuflexus in superiori gradu Altaris: & h osculata illius manu, i procedentibus Thuriferario & duobus Acolythis cum candelabris accensis de credentia sumptis, l vadit cum Subdiacono à sinistris ad locum Euangelij in contra Altare versus populum, ubi Subdiacono librum tenente, medio inter duos Acolythis tenentes Candelabra accensa, dicit, Dominus vobiscum, iunctis manibus. Cum dicit, Sequentia, &c. signat librum in principio Euangelij, frontem, os & petus: postea nter librum incensat, hoc est, in medio, à dextris, & à sinistris, & prosequitur Euangelium iunctis manibus. Interim Celebrans, post datam Diacono benedictionem, retrahens se ad cornu Epistolae, ibi stat iunctis manibus. Et cum Diaconus dicit, Sequentia S. Euangelij, Sacerdos etiam signat se: & cum nominatur IESVS caput inclinatur versus Altare. Finito Euangelio, Sacerdos o osculatur librum p à Subdiacono sibi delatum, dicens, Per Euangelica dicta, &c. & à Diacono ter q incensatur. Si sit coram Pralato in sua residentia, liber deferretur ad Pralatum, ut supra, & ille incensatur, ut in Ceremoniali. Postea stans in medio Altaris versus ad Crucem, incipit, si dicendum sit, Credo, stantibus post eum Diacono & Subdiacono; deinde ad Altare accedentibus, & cum eo prosequentibus, ut dictum est ad Gloria in excelsis.*

e *Delato per Diaconum libro.* Nullo comite. Comes enim datur Ministris ad aliquid cantandum, aut quando exeundum esset è Presbyterio.

d *Imponit incensum.* Eo prorsus modo, quo in principio Missae dictum est, neque tamen Celebrans interrumpere debet Euangelium quod ipse legit, ut ea praestet, quae circa Diaconum sunt peragenda: sed hic expectet finem.

e *Dicit, Munda cor meum.* Super primo Altaris gradu altiori hoc dicit, in quo etiam versus Celebrantem stantem in latere Euangelij, non omnino conuersus ad eum, petit benedictionem.

f *Accipiens librum Euangeliorum, &c.* iubet *Ordo Romanus.* Diaconum orare ante Altare, tum petere benedictionem, deinde ab altari accipere librum, tum à Sacerdote, qui benedicit illi tacite dici, *Dominus sit in corde tuo, &c.* Haec eadem

Amalar. libro 3. cap. 18. docet: quasi, inquit, de Sion exeat lex noua, & verbum Domini de Ierusalem, neque tamen illud praedicetur, nisi post orationem, & missionem à maiori.

Hoc loco commemorandum censeo venerationem adhiberi solitam libro SS. Euangeliorum in antiquis Concilijs: in quorum Sede nobiliori, & media inter Episcopos collocabatur liber Euangeliorum, ut scribit *Baron. Anno 325. & 451.* ut scilicet Christum representaret. certè liber Euangeliorum in Altaris medio positus maiorem habet, quam alias, venerationem.

g *Petit benedictionem.* Dicat Diaconus, *Iube Domine. nō Domine.* nā hoc Dei est, illud hominis praclarum, ut probat ex *Euodio lib. de mirat. S. Stephani Anno 416.* sed & Sancti Hieronymi tempore omnes sancti, & homines alij vocabantur Do-

Domini, solus autem Deus, Dominus. & interim Ministri, qui cum Diacono sunt, genuflexi manent, ex *Cerem. Episc. libro 2. cap. 8.* nisi forte ratione dignitatis Episcopalis illud ibidem præscribatur, quod puto verius. & est in praxi communis, vt coram Episcopo tantum fiat.

h *Osculata illius manu.* Nimirum dextera, *Innocen. loco citato cap. 36.* hoc est gloriam Dei desiderat Diaconus, de qua *Can. 1. Dextera illius amplexabitur me. Hac ille.*

i *Præcedentibus Thuriferario, &c. De Thuriferario, & luminibus, Ordo Romanus.* De luminibus ad Euangelium in signum lætitiæ, *Hier. aduers. Vigilantium:* vt videlicet Prædicator præmittat bonam opinionem, lumen operum bonorum, *Innoc. III. cap. 10. libr. 2.* Populus etiam, vt cum fructu audiat verbum Christi, præmittat orationem denotatâ in Thuribulo ardente, & gaudium spirituale in cereis, *Durand. libr. 4. capit. 24.* vbi fusius ille.

Quæritur: An ministri peccent mortaliter, cantando Epistolam, seu Euangelium, in peccato mortali? affirmat *Nauar. de penit. d. 6. cap. 1. §. Sacerdos num. 15.* cum alijs. negat *Suar. 3. part. quest. 65. artic. 4.* caue tibi: nam de Diaconis ait Paulus 1. *Timot. 3. ministrent nullum crimen habentes.* Aliqui docent, Subdiaconum sine manipulo ministrantem, quia ex officio nõ ministrat, non peccare, si in peccato, vel censura ministrat; neque fieri irregularem, quod non est improbabile.

Quod autem hic dicitur de Euangelio coram Prælato, vt in ceremoniali: intellige, vt alias, Episcoporum cæremoniale; in quo duo valde notanda reperiuntur, circa hunc casum. *lib. 1. c. 23.* Alterum est, quod Episcopus in sua residentia paratus Pluiali incensatur post osculum Euangelij, & nemo alius: si vero interfuit Missæ in cappa, neq; ipse incensatur, licet osculatur librum; neq; celebrans ibi iubetur incensari. Alterum est, quod Legatus, vel alius Cardinalis, in suo habitu, post osculum euangelij thurificatur, etiam coram

Episcopo loci, ob dignitatem Cardinalitiam. quare, sicuti contingit aliquando, neminem osculari euangelium, si V. G. interfint plures æquales prælati, ex eodem *Ceremoniali libr. 1. c. 30.* ita non incongruit omitti omnem incensationem post euangelium; celebrantis quidem ob præsentiam Episcopi; & huius, quia non est Pluiali indutus.

i *Vadit cum Subdiacono.* Vadit autem Diaconus, portans librum ante pectus, ex *Cerem. Episc. libr. 1. cap. 9.* vt intelligat, Prædicatorem Verbi Dei debere prius illud habere ante oculos, in corde, & in manibus, quàm in ore, *Rubens libr. 2. c. 33.* m *Contra Altare versus populum.* Antiqui in edito legebant Euangelium; quæ locū vocauit, Tribunal, *Sanctus Cyprianus libr. 4. epist. 5.* & Pulpitum, *libr. 2. epist. 5.* quasi in publico statutum; ait *Vualaf. capit. 6.* Dicterium *Basil. Selenc. libr. 2. de Sancta Thecla.* Analogium, idest, super quo legitur. *Isidor libr. 4. Orig. Lectorium, Anastas. apud Bulenger. libro 3. capit. 17.* Vmbonem latini, ex eodem *ibidem cap. 18.* Alij Ambonem, vt in *Sixto, Platina, & Cassiod. libr. 10. hist. tripar. capit. 4.* vel à Græco verbo ἀμβων, hoc est ascendo, ex *Bellar. libr. 2. de Missa capit. 16.* vel ab ambiendo, quia cingit intrantem, *Vualaf. cap. 6.* vel ab ambiendo, quod locus ille gradibus ambiatur vtrinque, *Durand. loco citato,* sed græca vox est, quæ pulpitum significat, suggestum, & locum altum. Primo, vt audiatur ab omnibus, ex *Innocen. III. cap. 43.* Secundo, quia palam ante oculos omnium non in latibulis, vt Heretici, annunciamus Euangelium. Tertio, quia Christus docturus turbas ascendit in montem. Quarto, quia eminentissima est doctrina, *Amalar. libr. 3. cap. 18.* Hodie communius cætatur ante Altare, sed contra Aquilonem, inter Altare & Populum, quod idem est ac contra Altare versus populum, & vsus iam declarant verba Rubricæ, quæ alioquin videntur pugnare inuicem, & non pugnant; sed locum, & situm quasi in medium indicant; ita vt Diaconus neque totus sit versus populum, sed inter vtrumq; faciem sistat suam.

Causas autem vide supra numer. 1. pagina 105. Reliqua, quæ sequuntur, patent ex supradictis num. 2.

n *Ter incensat*, &c. intellige à dextris libri, quæ est illius pars nobilior; & incensatio fit ad venerationem Christi in eiusdem verbis Euangelicis.

o *Osculatur librum*, &c. Diaconus reddit vacuus, vt post prædicationem contemplationi se dedat, *Durandus sup. Liber & Thuribulum* reportantur ad Sacerdotem, quia Christus primus est & nouissimus, ad quem referenda omnia, *Innocen. capit. 48.* Sacerdos osculatur ex amore, & item quia acceptat verbū Christi, *Durand. ibidem.* incensatur in Sacerdote Christus, in gratiarum actionem, *Idem ibidem*, & *Ordo Rom.*

Dum cantatur Euangelium, Thuriferarius stabit post Diaconum ad sinistram

6 *Si autem sit prædicandum*, Concionator finito Euangelio prædicet, & sermone, siue concione expleta, dicitur, *Credo*, vel si non sit dicendum, cantetur, *Offertorium*.

Hoc loco concionandum est, ex *Ordine Romano*, vt Concionator sit quasi interpres Sancti Euangelij; sed antiquiores post Symbolum concionabantur, ex *libr. 8. Const. Apost. cap. 4.*

Si Celebrans concionari velit; sedeat super scamno nudo in Cornu Euangelij capite tecto, aut sine Casula in pulpito.

Orator Romæ non vtitur stola super

7 *Cum vero in Symbolo cantatum fuerit*, *Et incarnatus est*, Diaconus accepta bursa de *Credentia*, ambabus manibus eam defert eleuatam cum solitis reuerentijs ad medium Altaris, in quo t explicat Corporale, & reuertitur ad Celebrantem. *Cum non dicitur, Credo*, Subdiaconus defert bursam simul cum Calice, vt infra dicitur.

Quid agendum sit à Celebrante, & Ministris, ad ea verba, *Et incarnatus est*, dictum est supra *part. 1. tit. 17. numer. 3. pag. 45.* qui vero tempore Symboli stant, ad prædicta verba genuflectant in suis locis versus Altare.

r *Explicat Corporale*. ita *Ordo Romanus*: seruatis ijs, quæ supra docuimus initio Missæ priuatae *tit. 2. nu. 2. pag. 89.* Celebrans, & Subdiaconus, si ad Altare sint,

eiusdem *Ord. Roman.* & agitabit leuiter Thuribulum, eleuata aliquatulum operculi catenula, ne ignis extingatur.

Subdiaconus & Acolythi immobiles stabunt, neq; capita inclinabunt vnquam, multo minus genuflectent, vt dictum est, *in tit. 17. num. 4. part. 1.* Cæremoniarius post Diaconum stabit.

p *A Subdiacono sibi delatum*. Subdiaconus defert librum apertum ad Sacerdotem sine vlla reuerentia, tam Altari, etiam in quo est Sacramentum, quam Sacerdoti, ob reuerentiam Sacri Euangelij: deinde clauso libro reuerentiâ faciet vtrique; & deponet librum super credentia. Acolythi, finito Euangelio, deponent candelabra sine mora.

q *Incentatur*. Diaconus in plano medio ter incensabit Celebrantem.

cottam, ob reuerentiam Papæ, qui extra Sacramenta stola vtitur. initio concionis signabit se signo Crucis, quod docuit ex *Corripo Poeta Baronius Anno 565.* Auditores ad conciones, vt ad Euangelium, ex *Augustino lib. 50. homil. 26.* non tamen vbique nam sedebant *Act. 13. vers. 14.* & apud *Clem. lib. 2. constitut. cap. 57.*

& non sedeant, paululum secedant versus cornu Euangelij, vt Diacono venienti quasi medium Altaris totum relinquunt. Diaconus autem solus cum debitis reuerentijs portat bursam sine comite, ex *Cæremon. Episc. lib. 1. cap. 9.* per viam breuiorem ad *Credentiam*, per longiorem ad Altare.

Porro memorato Incarnationis mysterio, non prius extendit Diaconus Corporale

De Offert. & alijs, vsque ad Canonem. 105

porale pro initio sacrificij: quia & Christus non nisi post incarnationem redemptioni per passionem operam dedit. *Rubens lib. 2. cap. 45.*

8 Si quandoque Celebrans cantat Missam sine Diacono, & Subdiacono, Epistolam cantat in loco consueto aliquis Lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum Celebrantis; Euangelium autem cantat ipse Celebrans ad cornu Euangelij, qui & in fine Missæ cantat, *Ite missa est*; vel, *Benedicamus Domine*, aut, *Requiescant in pace*, pro temporis diuersitate.

Antequam definiretur, quod Subdiaconatus esset Ordo Sacer, cantabat Epistolam Lector, vt colligitur ex *Clem. lib. 8. Const. c. 28.* & *Conc. Carthag. 4. c. 8.* & *c. lector. dist. 23. lege Io. Langhecrucium in Spec. Canonicorum libr. 6. c. 8.* adde præterea, quod in hac eadem Missa celebrans dicit *Kyrie*, in cornu Epistolæ, vt in alijs solemnijs. item, *Humiliate capita*, sed versus altare, vt dicitur in *Rub. propria Fer. 4. Cinerum.*

De Offertorio, & alijs, vsque ad Canonem. VII.

1 DICTO Symbolo, vel, si non sit dicendum post Euangelium Celebrans osculatur Altare in medio, & iunctis manibus ante pectus, ibidem à manu sinistra ad dextram (vt dictum est supra) vertit se ad populum extendens ac iungens manus dicit, *Dominus vobiscum*, & iunctis manibus reuertitur per eandem viam ad medium Altaris, vbi extendens & iungens manus, caputque Cruci inclinans, dicit, *Oremus*, tum iunctis, vt prius, manibus & dicit, *Offertorium*: & omnia quæ vsque ad finem Missæ in medio Altaris dicenda sunt, dicit ibidem stans versus ad Altare, nisi vbi aliter ordinatur.

Hæc eadem & quæ sequuntur ad finem vsque, Missæ priuatæ, sunt ferè verba ipsius Burchardi, vt initio diximus. f Dicit Offertorium, Lege tit. 12. supra num. 1. in prima part. pag. 33.

2 DICTO Offertorio, & discooperit Calicem, & u ad cornu Epistolæ sistit, & manu dextra amouet paruam pallam desuper Hostiam, accipit x Patenam cum Hostia, & ambabus manibus vsque ad pectus eam eleuatam tenens, oculis ad Deum eleuatis, & statim demissis dicit, *Suscipe sancte Pater*, &c.

t Discooperit. Velù plicatur a Ministro, & deponitur prope Tabellam Secretarū ab eadem parte Altaris vbi Calix, ne super Corporale, aut extra illud remaneat non plicatum; quod cum neque à Sacerdote plicari conuenire videatur, plicetur à Ministro: & est ritus laudabilior. idem, explicato manutergio, in eadem parte collocabit ibidē pelniculam cū viceolis.

u Ad cornu Epistolæ. Nullum mysteriū: sed quia ibi sunt ampulæ vini, & aquæ.

x Patenam cum Hostia. dicitur Hostia, quia est materia ad Sacrificium, & Hostiam. Item Hostia, quæ ante hostium pugnam offerebatur, *Gemma libr. 1. cap. 98.*

Panis est, quia Christus dedit se vti panem viuum, *Ioan. 6.* Ex frumento est, cui comparauit se Christus: *nisi granum frumenti, Ioan. 12.* sine frumento, id est, sine peccato, & ex prima institutione in azymis, *Gemma libr. 1. capit. 31.* mundissima debet esse, ex Decreto Aniceti apud Burchard. libro 5. capit. 29. in modica quantitate, ex Decreto Alexand. Papæ dicentis: quanto paucior, tanto potior, *Radulph. propof. 23.* in modum denarij cum imagine Christi, seu literarum, nominis Christi, quia traditus est, & venditus triginta denarijs; & est verus denarius laborantibus. in vinea Domini,